

**SVM2005032 Vejsgårdsparken 3, Ormeslev by matr. 3a, Vemmelev sogn. Stednr. 040320 - Kuas. jnr. FOR2003-2123-0588**

**Arkæologisk undersøgelse af jernalderhuse og oldtidsanlæg i perioden d. 15. juni til d. 29. juni 2005 ved Vejsgårdsparken, Vemmelev**

*Med deltagelse af Kirsten Christensen, Morten Petersen og Varaporn Pooririsak, udgravningsleder*



Langhus på ca. 24m x 5m fra yngre jernalder (ca. 400-575e.Kr.) set oppefra. Stolpehullerne er angivet med landmålerstokke

### **Indhold:**

1.	Indledning .....	2
2.	Kulturhistorisk redegørelse .....	2
3.	Undersøgelsens perspektiver.....	6
4.	Baggrund og begrundelse for udgravningen.....	6
5.	Landskabet.....	6
6.	Andre fortidsminder i området/byen (fortidsmindelandskabet).....	6
7.	Udgravningens data.....	6
8.	Udgravningens metode.....	7
9.	Dataliste .....	7
10.	Tidstavle.....	8
11.	Litteratur.....	8

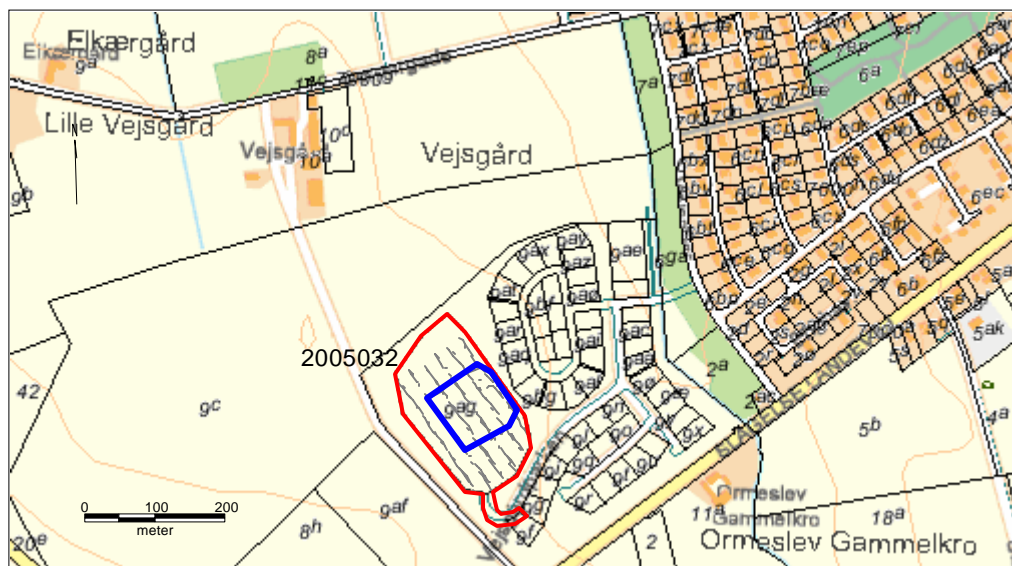
Rapport fra



Sydvestsjællands Museum	Tlf. 57834063
Storgade 17	e-mail: kontor@vestmuseum.dk
4180 Sorø	hjemmeside: <a href="http://www.vestmuseum.dk">www.vestmuseum.dk</a>

## 1. Indledning

Denne rapport omhandler Sydvestsjælland Museums arkæologiske undersøgelse af oldtidsanlæg fra tidsperioden yngre stenalder-middelalder på et udstykningsareal ved Vejsgårdsparken i Vemmelev. Udgravningen er finansieret af byherre, JMI Development A/S, Slagelse.



Udstykningsarealet (rødt) og udgravningsfeltet (blåt) indlagt på matrikelkort (2005-06-08) © KMS.

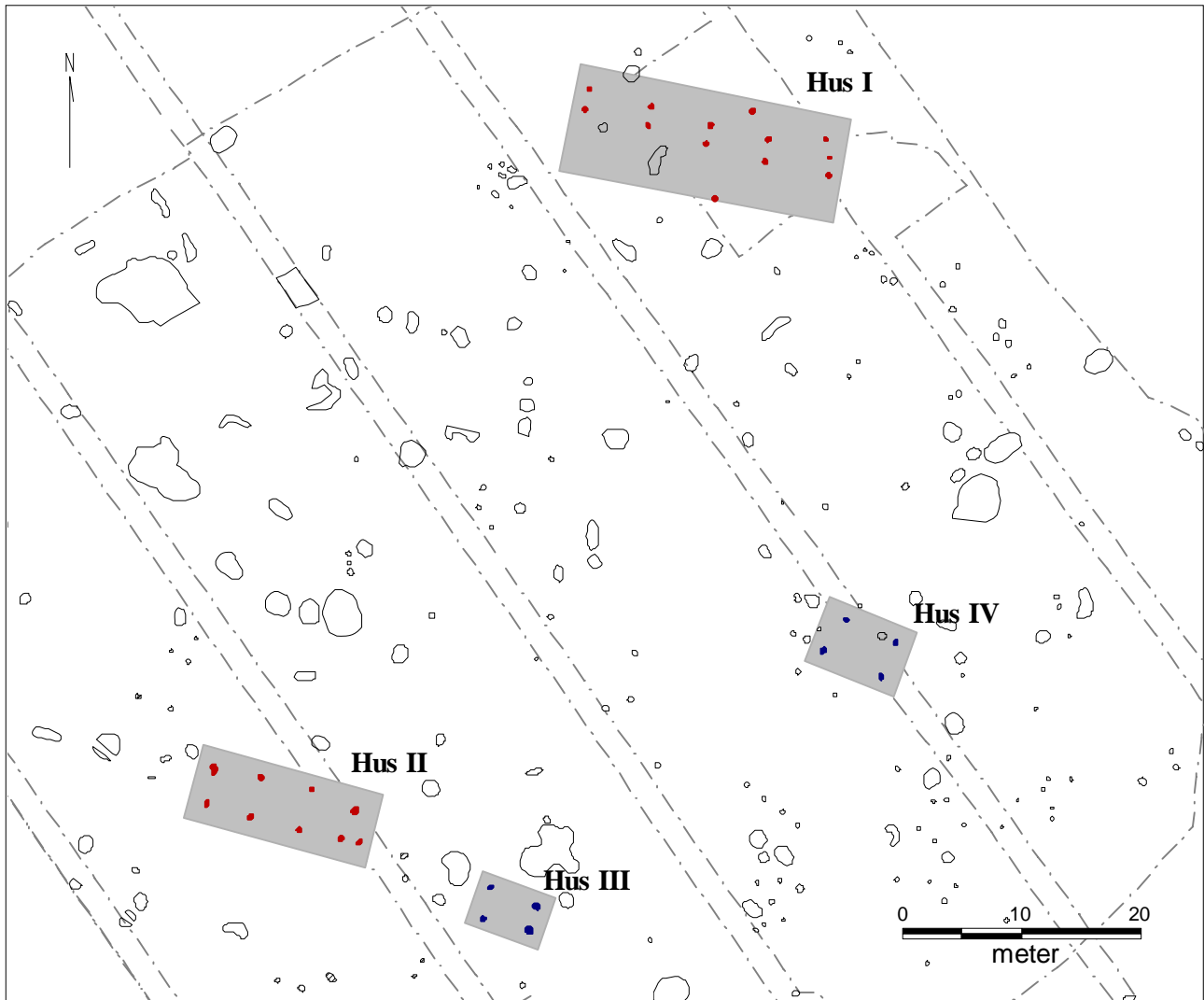
## 2. Kulturhistorisk redegørelse

Ved undersøgelsen fandt vi en jernalderbebyggelse samt andre aktivitetsspor fra perioden yngre stenalder til tidlig vikingetid, hhv. 3900 f. Kr.-800 e.Kr.. Der blev fundet i alt 323 oldtidsanlæg, heriblandt to langhuse og to små udhuse/staklader fra jernalderen, mulige brønde, kogestensgruber/ildsteder, affaldsgruber/nedgravninger og middelalderlige agerrenere.

Det første langhus, Hus I, blev fundet i udgravningsfeltets nordøstlige hjørne (se nedenstående teg.1). Det er et treskibet langhus orienteret øst-vest og bestående af 5 sæt tagbærende stolpehuller. Der blev ikke fundet spor af vægstolper, men 2 stolpehuller på hver side af langhuset kan muligvis være spor efter indgangsparti. Hus I har en dimension på ca. 24m x 5m. Der blev ikke fundet noget daterbart materiale tilhørende langhuset, så hus I må på baggrund af udformningen dateres til ældre germansk jernalder, dvs. ca. 400-575 e.Kr..

Hus II, som ligger længere syd for Hus I, er ligeledes et treskibet langhus orienteret øst-vest. Langhuset, der består af 4 sæt tagbærende stolpehuller, har en dimension på ca. 16m x 6,5m. Stolperækkerne har i dette langhus et svagt buet forløb, som således daterer det til yngre germansk jernalder, dvs.: ca. 575-800 e.kr..

Hus III og IV er to små såkaldte udhuse/staklader på ca. 7m x 6m. Hus III ligger i forlængelse af Hus II og kan derfor have haft en tilknytning til Hus III i husets funktionstid. Hus IV ligger ikke i den umiddelbare nærhed af langhusene, men kan dog stadig have haft en forbindelse hertil.



Tegning 1: De to langhuse og udhuse fra jernalderen

Udover Hus I-IV fremkom der en del aktivitetsspor på udgravningsfeltet, heriblandt flere stolpehuller der ikke kan tilknyttes de respektive huse, men som selvfølgelig kan have indgået i huse, som ikke kan genfindes længere.

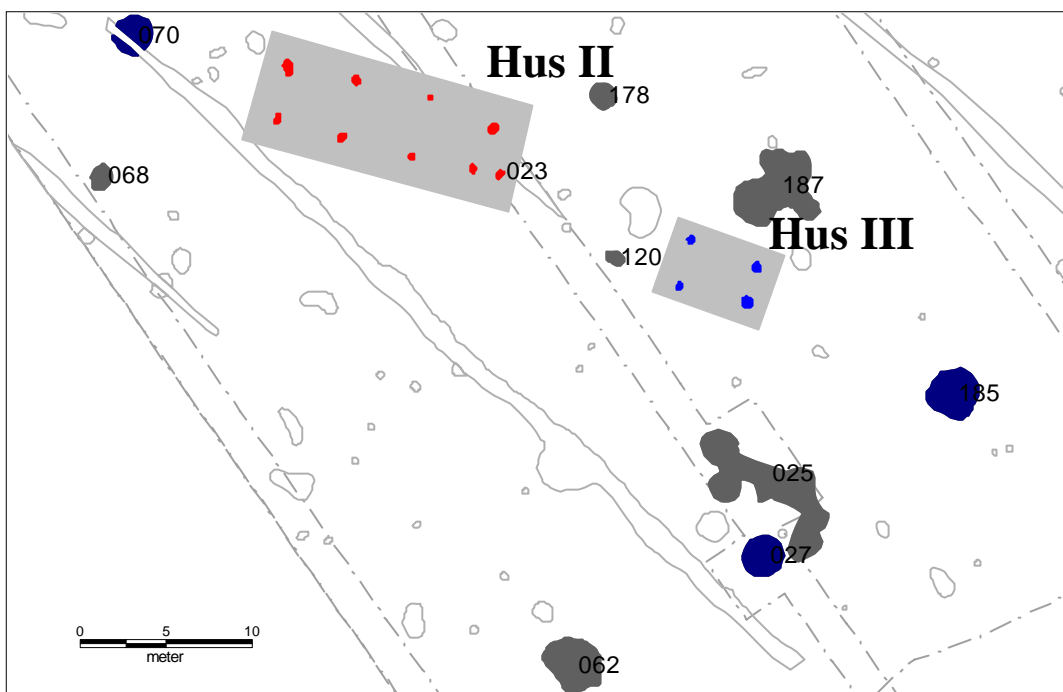
Derudover blev der fundet en del gruber/nedgravninger i form af affaldsgruber og gruber med usikker funktion og kogestensgruber/ildsteder. Derudover blev der fundet nogle mulige brønde.



A070: maskingravet snit gennem brønd set fra vest

De varierede i størrelsen fra 70-190 cm i dybden, og enkelte trak stadig vand. Tre indeholdte bl.a. keramik og dyrekogler, hvoraf to kunne dateres på baggrund af keramikken til hhv. jernalder og perioden yngre germansk jernalder-tidlig vikingetid. Endeligt blev der registreret agerrener fra et partielt bevaret marksystem af højryggede agre fra middelalderen. Agerrenerne er op til 2 m i bredden og løber parallelt i retning nordvest-sydøst.

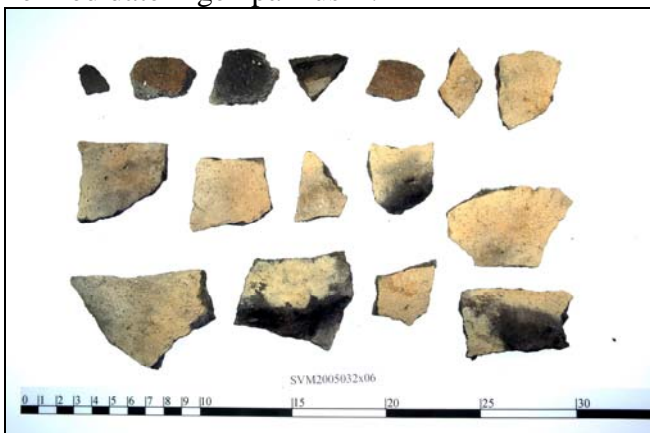
Nogle gruber/nedgravninger indeholdte fund og kunne derfor dateres. Der blev registreret et genstandsmateriale med både flint, keramik og dyrekogler fra yngre stenalder til tidlig vikingetid. Størstedelen af fund lå i nærheden af Hus II og Hus III (se nedenstående tegning. 2).



Tegning 2: Hus II og III samt affaldsgruber og brønde med fund. Affaldsgruber markeret m. mørkegråt, brønde markeret med blå

Keramikken, der blev fundet i affaldsgruberne, er hovedsageligt af velbrændt fint- og groftmagret gods, der kan betegnes som grov bopladskeramik af jernalderkarakter. Brøndanlægget A070, som

ligger lige vest for Hus II indeholdte bl.a. keramik af meget hårdtbrændt gods samt knoglefragmenter identificerbart til får/ged, hvoraf enkelte havde slagtespor. Keramikken fra A070 kan dateres til perioden yngre germansk jernalder-tidlig vikingetid. Keramikfundet underbygger hermed dateringen på Hus II.



X06: Keramik fra yngre germansk jernalder-tidlig vikingetid fra A070



X07: Dyrekogler fra får/ged, enkelte m. slagtespor fra A070

Udover keramikken fra jernalder blev der fundet flintgenstande fra yngre stenalder (bondestenalder ca. 3900 f.kr.-1800 f.kr.). Det drejer sig om en større grov skraber fra en af affaldsgruberne. Derudover blev der i nogle affaldsgruberne fundet noget porøs, meget groftmagret og tykvægget keramik samt flintredskaber i form af bor, flække og flintafslag, der kan dateres til yngre bronzealder (ca. 1000-500 f. Kr.). På enkelte af keramikskårene ses der spor efter påsatte lister og øsken, som er tidstypisk for denne periode.



X02: keramik fra yngre bronzealder fra A062. På de to skår til venstre ses spor efter påsat liste (den mørkegrå stribe midt på skårene)

Endeligt fandt vi hornbemalet keramik og stjertpotteskår fra middelalderen i en af agerrenene og fra detektorafsøgningen et lille ben til en malmgryde af bronze ligeledes fra middelalderen.

Undersøgelsen kunne herved påvise en jernalderbebyggelse bestående af to langhuse og to udhuse/staklade samt aktivitet på området lige fra yngre stenalder til middelalder. Perioden yngre stenalder (bondestenalder) ca. 3900 f.kr. er kendetegnet ved et skifte i ernæringsgrundlaget fra jagt, fiskeri og indsamling til simpelt agerbrug og begyndende kvægavl. Dette betød en langsom ændring i landskabet, da man begyndte at fælde og afbrænde skoven for at få landbrugsjord. Denne udvikling i ernæringsgrundlaget fortsatte op igennem bronzealder og jernalder, hvor metallerne begynder at erstatte stenalderens flint som materiale til våben og smykker. Landbruget og kvægavlen blev efterhånden mere effektiviseret i takt med, at handel og kontakter med udlandet begyndte at få betydning.

### **3. Undersøgelsens perspektiver**

Resultaterne af denne udgravning har hermed givet oplysninger om bebyggelse og aktiviteter hovedsageligt i perioden germansk jernalder, men der ses også aktivitetsspor fra yngre stenalder til middelalder. Desuden bidrager de to langhuse og staklader til en belysning af bosættelsesmønsteret i jernalderen i området. Men oplysningerne kan dog også bruges i et større perspektiv, da det kan inddrages til at belyse bosættelsesmønsteret i Østdanmark og endnu bredere forstand til et billede af jernalderbebyggelse generelt i Danmark i den pågældende periode.

### **4. Baggrund og begrundelse for udgravningen.**

Udstykningsområdet blev i dagene d. 25.-26. maj 2005 prøvegravet efter henvendelse fra JMI Development A/S, Slagelse angående en udtalelse om skjulte fortidsminder. Ved denne prøveundersøgelse fremkom der jernalderkeramik og et jernalderhus fra yngre jernalder, ca. 400-800 e.Kr. På baggrund af de resultater blev det vurderet, at en undersøgelse var nødvendig. Interesseområdet (Felt 01) blev et 8.800m<sup>2</sup> stort felt i midten af udstykningsarealet. Undersøgelsen af Felt 01 fandt sted i perioden 15.-29. juni 2005.

### **5. Landskabet.**

Det lokale terræn er et ret fladt område, hvor det undersøgte areal ligger på en svag forhøjning. Mod øst og sydøst er arealet afgrænset af nyetableret parcelhuskvarter, og mod nord og vest afgrænses det af dyrkede marker. Højdemæssigt ligger terrænet mellem kote 5,1 m og 6,3 m o.D.N.N.

### **6. Andre fortidsminder i området**

Af andre fortidsminder i området kan nævnes, at der mod øst og sydvest ses bopladsfund fra ældre jernalder, hovedsagligt førromersk jernalder (ca. 500 f.Kr.). Derudover er der opsamlet jernholdige slagter fra gruber/nedgravninger nordøst for området. Der ses dog også aktivitetsspor fra andre perioder i området. Således ses en boplads fra yngre stenalder lige øst for området og en gravhøj fra yngre stenalder eller bronzealder nord for området.

Hermed tegner sig et billede af et område med fortidsminder fra mange perioder lige fra yngre stenalder og op gennem tiden.

### **7. Udgravningens data**

Undersøgelsen startede d.15. juni og sluttede d. 29. juni 2005. Ved undersøgelsen deltog arkæolog Kirsten Christensen, assistent Morten Petersen, amatørarkæolog Hans Rostgaard, og som daglig leder fungerede stud. mag. Varaporn Pooririsak. Maskinkraft i form af større gravemaskine og bladdozer blev leveret af hhv. Vækst og Miljø, Slagelse med maskinfører Christian Frederiksen, og af Entreprenør Forretningen, Slagelse A/S med maskinfører Flemming.

Undersøgelsen er gennemført af Sydvestsjælland Museum, hvor originaldokumentation og

genstandsmateriale samt udgravningsberetning med lister over anlæg, foto, tegninger og fund, er arkiveret. Dette gælder dog ikke faunamateriale, der deponeres på Zoologisk Museum.

## **8. Udgravningens metode.**

Med en større gravemaskine på bælder påmonteret en to meter bred rabatskovl blev det 8.800 m<sup>2</sup> store felt muldafrømmet. Den afrømmede muldjord blev ved hjælp af en dozer lagt syd for og nordøst for feltet efter aftale med bygherre.

Samtidig med muldafrømningen blev alle anlæg, der fremkom på fladen, ridset op med skovl og derefter nedtegnet på A3-foliepapir i målestoksforholdet 1:100. Profiltegninger af stolpehuller blev indtegnet i målestoksforholdet 1:20. Der blev taget foto af udvalgte anlæg, langhuse og oversigtsfoto.

Alle anlæg blev snittet med håndredskaber såsom skovl, spade og graveske (skelske) og herefter beskrevet med følgende oplysninger: form, funktion og indhold. Derudover valgte vi at snitte større anlæg med maskinkraft i form af gravemaskine, eftersom enkelte større anlæg viste sig at være for omfattende ved manuel udgravning.

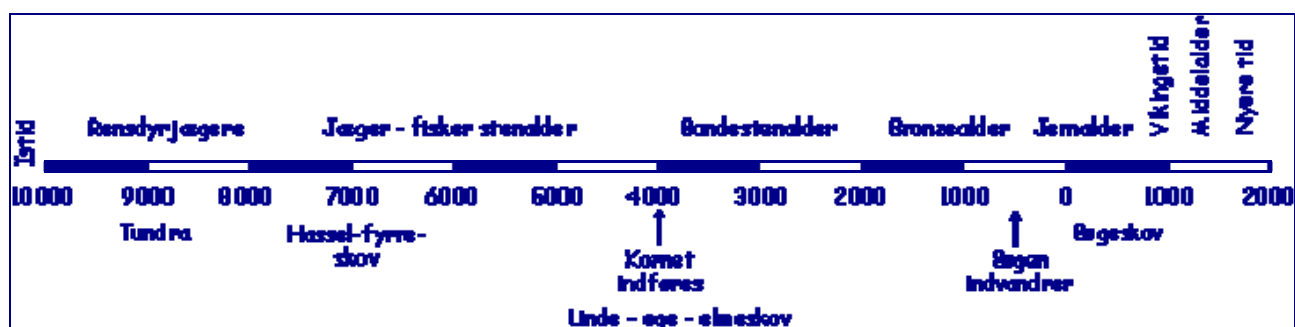


Snitning af anlæg med maskinkraft

## **9. Dataliste**

Alle lister over anlæg, fund, tegning, og foto forefindes i en mere udførlig rapport på Sydvestsjælland Museum.

## 10. Tidstavle



## 11. Litteratur

### Litteraturliste:

Brøndsted, J. 1960. *Danmarks Oldtid 3. Jernalderen*. 2. udg. København

Fabech, C. & J. Ringtved 1999. *Settlement and Landscape: proceedings of a conference in Århus, Denmark, May 4-7 1998*. Jutland Archaeological Society. Højbjerg.

Jensen, J. 2003. *Danmarks oldtid. Ældre Jernalder 500 f.Kr.-400 e.Kr.* Gyldendal  
- 2004. *Danmarks oldtid. Yngre Jernalder og Vikingetid 400 e.Kr.-1050 e.Kr.* Gyldendal

Mortensen, P. & B.M. Rasmussen (eds) 1988. *Fra Stamme til Stat i Danmark 1. Jernalderens stammesamfund*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII  
- (eds) 1991. *Fra Stamme til Stat i Danmark 2. Høvdingesamfund og Kongemagt*. Jysk Arkæologisk Selskabs Skrifter XXII.

Nationalmuseet 1987. *Danmarks Længste Udgravning. Arkæologi på naturgassens vej 1979-1986*. København